

**Ervaringen van ouders van kinderen met een autismespectrumstoornis
(ASS) in het middelbaar onderwijs op havo/vwo-niveau
in de provincie Utrecht**

**Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA) Utrecht
april 2011**

Door: werkgroep onderwijs NVA-Utrecht

Voorwoord

Er zijn signalen dat er in de provincie Utrecht te weinig mogelijkheden zijn voor het volgen van havo/vwo-onderwijs voor kinderen met ASS (autismespectrumstoornis). Er is een onderzoek verricht naar de ervaringen die ouders hebben met deze vorm van onderwijs.

Voor u ligt de rapportage die door de werkgroep onderwijs van de Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA) is gemaakt naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek.

Via deze weg willen wij alle ouders bedanken die hebben meegewerkt aan het onderzoek.

Werkgroep onderwijs
NVA-Utrecht
April 2011

Samenvatting

Middels een onderzoek is er getracht inzicht te krijgen in de ervaringen van ouders van kinderen met ASS (autismespectrumstoornis) die gedurende de schooljaren 2004/2005 tot en met 2009/2010 middelbaar onderwijs volgden en aan het eind van de basisschool tenminste een havo-advies kregen. Aan het onderzoek, bestaande uit een enquête met zowel open- als gesloten vragen, hebben 74 ouders meegewerkt.

Aan het eind van enquête werd de ouders gevraagd de school van hun kind te waarderen met een rapportcijfer. De ouders gaven de school van hun kind gemiddeld een 7.0. Opvallend was dat ruim de helft van de ouders het rapportcijfer 8 of hoger gaf.

- Een derde van de kinderen was in het schooljaar 2009/2010 begonnen aan de middelbare school. De ouders van deze kinderen waren ook het meest tevreden over de school.
- De groep ouders van kinderen die naast een vorm van autisme ook nog een andere beperking hebben, waardeerden de school met het hoogste rapportcijfer. Mogelijk krijgen zij eerder erkenning voor de problematiek van hun kind dan de ouders van kinderen met een meer onzichtbare beperking.
- Ouders van kinderen die voortgezet speciaal onderwijs volgen zijn het meest tevreden over de school. Vooral de begeleiding en deskundigheid van leraren wordt door deze groep ouders hoog gewaardeerd.
- Het minst tevreden zijn de ouders van kinderen die zonder een leerlinggebonden financiering onderwijs (LGF) volgen. Gebrek aan erkenning is mogelijk een oorzaak voor de ontevredenheid.

Enkele veel genoemde knelpunten die ouders tegenkomen zijn: de communicatie school, de erkenning van problemen, de deskundigheid van leraren en de mentor, het pesten en het gebrek aan havo/vwo onderwijs in het speciaal voorgezet onderwijs.

De belangrijkste succesfactoren die ouders ervaren zijn: “als ouder er bovenop zitten”, goede samenwerking van (ambulante) begeleiding met zorgcoördinator en mentor, het begrip leraren, een goede communicatie school, een goede begripvolle mentor, de inzet en de cognitieve mogelijkheden van het kind zelf, de kleine klassen op het VSO, de erkenning op het VSO voor de problematiek en een sociaal veilig klimaat.

In dit onderzoek valt op dat veel ouders kritisch zijn ten aanzien van de inzet van de leerlinggebonden financiële middelen. De middelen worden niet altijd zichtbaar aan de leerling besteed.

Bij dit onderzoek moet nog een kritische kanttekening worden geplaatst: het is niet bekend in hoeverre de deelnemers aan het onderzoek representatief zijn voor de provincie Utrecht. Dit onderzoek is geen wetenschappelijk onderzoek. Dit onderzoek biedt de belanghebbende partijen in de provincie inzicht in de middelbare schoolervaringen die ouders van kinderen met ASS hebben die aan het eind van de basisschool een havo/vwo-advies kregen.

De bevindingen van dit onderzoek kunnen een vertrekpunt zijn voor aanbieders van (voortgezet) onderwijs in de provincie om met (belanghebbende) partijen in gesprek te gaan om zo de onderwijsmogelijkheden voor kinderen met ASS in de provincie Utrecht te verbeteren.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Inhoudsopgave	4
1. Inleiding	5
2. Aanleiding en doelstelling onderzoek	6
2.1 Aanleiding	6
2.2 Doelstelling	6
3. Verloop enquête	6
4. Resultaten onderzoek	7
4.1 Deelnemers onderzoek	7
4.2 Schooladvies en schoolverloop	7
4.3 Tevredenheid cognitief niveau	8
4.4 Schoolkeuze	8
4.5 Leerlinggebonden financiering (LGF), rugzak	8
4.6 Waardering ondersteunende activiteiten en/of regelingen op school	9
4.7 Genoemde knelpunten	11
4.8 Genoemde succesfactoren	11
4.9 Waardering door ouders middels een rapportcijfer	12
4.9.1 Waardering door ouders middels een rapportcijfer per schooltype	12
4.9.2 Waardering door ouders middels een rapportcijfer alleen autisme vs. meerdere diagnoses	13
5. Conclusies	13
6. Reflectie onderzoek	14
6.1 Beperkingen onderzoek	14
6.2 Praktische relevantie onderzoek	14
7. Aanbevelingen	14
Bijlagen	
I Enquête	16
II Beantwoording per vraag	23
III Waardering ondersteunende activiteiten en/of regelingen op school per onderwijstype	33
IV Overzicht aantal scholen per aantal deelnemers per school	34
V Rapportcijfer per schooljaar	35

1. Inleiding

Naar aanleiding van signalen dat er voor kinderen met ASS op havo/vwo-niveau onvoldoende mogelijkheden zouden zijn in de provincie Utrecht om onderwijs op dit niveau te volgen, zowel binnen het reguliere als speciale onderwijs, heeft de NVA-Utrecht een enquête (zie bijlage I) verspreid onder haar leden.

De doelgroep van dit onderzoek zijn kinderen met ASS die aan het eind van de basisschool havo of vwo advies kregen en aan het middelbaar onderwijs zijn begonnen gedurende de schooljaren 2004/2005 tot en met 2009/2010. Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de ervaringen die ouders van deze kinderen hebben met het middelbaar onderwijs dat hun kind volgt of heeft gevolgd.

Aangezien de ouders van de deelnemers aan het onderzoek is toegezegd dat anonimiteit wordt gewaarborgd, zijn de beschreven situaties niet te herleiden naar individuen of de beoordeelde scholen.

Ook zullen wij de waarderingen per school niet publiceren. Van de 41 beoordeelde scholen hebben er 28 slechts één beoordeling (zie bijlage IV). Indien er meerdere beoordelingen per school zijn ontvangen, lopen de waarderingen vaak erg uiteen. Het is dan ook niet representatief en niet correct om de individuele resultaten per school bekend te maken.

In dit rapport lichten wij in het tweede hoofdstuk de aanleiding en doelstelling van het onderzoek toe. In het derde hoofdstuk zetten wij uiteen hoe de enquête is verlopen. In hoofdstuk vier beschrijven wij de resultaten van het onderzoek. Wij beschrijven en lichten achtereenvolgens onderwerpen toe zoals, deelnemers onderzoek, schooladvies en schoolverloop, tevredenheid cognitief niveau, schoolkeuze, gegevens over leerlinggebonden financiering (LGF) ofwel rugzakje en waardering ondersteunende activiteiten en/of regelingen die er op school voor het kind zijn. Ook benoemen wij de door de ouders genoemde knelpunten en succesfactoren. Dit hoofdstuk sluiten wij af met de waardering die ouders gaven aan de school van hun kind. In het vijfde hoofdstuk vindt u de conclusies van het onderzoek. Uiteraard zijn er ook beperkingen aan dit onderzoek. Deze benoemen wij in hoofdstuk zes. In hoofdstuk zeven komen de aanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek aan de orde.

Bijlage I bevat de enquête in Wordformaat, zoals door 63 van de 74 deelnemers is ingevuld. In bijlage II geven wij de resultaten per enquêtevraag weer, rekeninghoudend met de toegezegde anonimiteit. De overige bijlagen bevatten aanvullende informatie.

2. Aanleiding en doelstelling onderzoek

2.1 Aanleiding

De NVA-Utrecht krijgt al lange tijd signalen dat er in onze regio te weinig mogelijkheden zijn voor kinderen met ASS om een middelbare schoolopleiding te volgen op havo/vwo-niveau. Dit geldt voor zowel het reguliere als het speciale onderwijs. Een zorgelijke situatie.

2.2 Doelstelling

Middels een onderzoek in de vorm van een enquête (zie bijlage I) wil de NVA-Utrecht inzicht krijgen in de ervaringen die ouders en leerlingen met ASS hebben in het middelbaar onderwijs. Aan de hand van de bevindingen van het onderzoek kan gekeken worden naar mogelijke initiatieven.

3. Verloop enquête

In juni 2010 is de enquête *Kinderen met ASS in het middelbaar onderwijs op havo/vwo-niveau* per mail verstuurd aan de leden van de NVA Utrecht. Deze enquête was bestemd voor ouders van kinderen met een Autismespectrumstoornis (ASS) die in de schooljaren **2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009 of 2009/2010** zijn begonnen aan het reguliere of speciaal middelbaar onderwijs. Middels een Worddocument, bewerkt met een enquêtetool kon de enquête eenvoudig worden ingevuld. De enquête bestond uit 35 vragen. De meeste vragen waren gesloten, maar er waren ook een paar open vragen. Ook was er bij veel onderdelen van de enquête de mogelijkheid om een toelichting te geven op het gevraagde onderwerp. De vragen hadden betrekking op algemene gegevens, informatie over de stoornis(sen), schooladvies, ambulante begeleiding, overige begeleiding en mate van tevredenheid. Aan de hand van deze oproep zijn er 54 reacties ontvangen, voornamelijk van leden.

De werkgroep onderwijs was van mening dat er meer respons mogelijk moest zijn om zo een beter beeld van de problematiek te verkrijgen. Er werd besloten om de enquête te verspreiden onder een paar grote GGZ-instellingen in de regio en ambulant begeleiders werkzaam in REC 2 en 4. Daarnaast zijn de coördinatoren van samenwerkingsverbanden per mail benaderd met het verzoek de enquête te verspreiden onder zorgcoördinatoren van scholen. Om de enquête toegankelijker te maken kon deze ook online worden ingevuld op de website van de NVA-Utrecht.

Ondanks de toegezegde medewerking zijn er toen slechts 20 enquêtes ingevuld. Van enkele scholen ontvingen wij opvallend veel enquêtes. Van veel scholen hoorden wij helaas niets. Alle enquêtes die wij voor 28 december 2010 ontvingen zijn verwerkt in het onderzoek. In het totaal zijn er dus 74 enquêtes verwerkt waarin deelnemende ouders 41 scholen beoordeelden.

4. Resultaten van het onderzoek

Onderstaand de resultaten van het onderzoek. In bijlage II zijn de resultaten per vraag weergegeven.

4.1 Deelnemers onderzoek

Aan het onderzoek namen de ouders van 10 meisjes en 64 jongens deel. Het onderzoek is verricht onder kinderen die geboren zijn in de jaren 1989 tot en met 1998. Opvallend vaak is de enquête ingevuld door ouders van kinderen die geboren zijn in de jaren 1994 tot en met 1997 (73%). Hiervoor is geen verklaring te vinden. De meest genoemde diagnoses zijn het syndroom van Asperger (33) en PDD-NOS (32). Bij 43 deelnemers is er alleen sprake van een vorm van autisme. De overige 31 deelnemers (44%) hebben naast autisme ook AD(H)D (11), dyslexie (9) en overig (13). Bij overig werden diagnoses genoemd als Gilles de la Tourette (3), hoogbegaafdheid (2), depressiviteit, dyspraxie, coördinatieproblemen, migraine, allergieën, astma, fybromyalgie, schizofrenie en concentratiestoornissen.

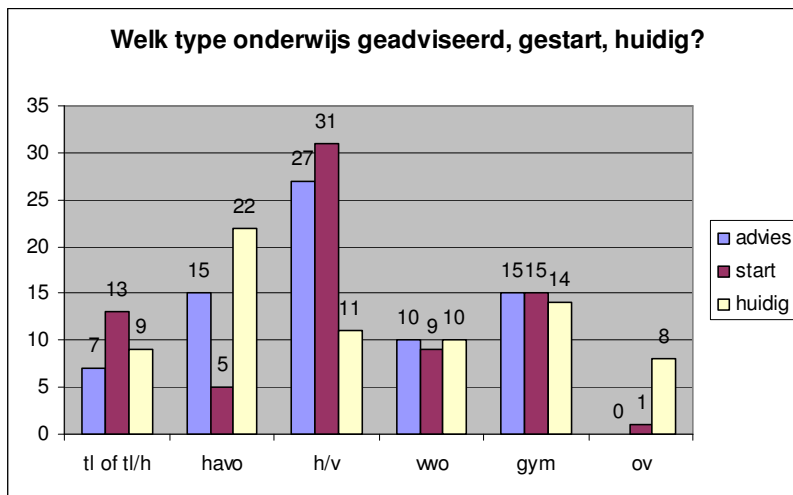
Tien deelnemers volgen speciaal voortgezet onderwijs, vijf zitten thuis, twee volgen particulier onderwijs. De overige 57 volgen regulier onderwijs, waarvan 47 een zogenaamde rugzak ontvangen.

Opvallend is dat 24 deelnemers (32%) gestart zijn in het schooljaar 2009/2010. Dit betekent dat één derde van de resultaten van het onderzoek wordt gevormd door de ervaringen van de ouders waarvan het kind één jaar tot ruim één jaar middelbaar onderwijs genoot bij deelname aan het onderzoek.

4.2 Schooladvies en schoolverloop

De meeste ouders (49%) waren het helemaal eens met het schooladvies van hun kind, 39% was het eens met het advies. Slechts 7% was het helemaal oneens of oneens met het schooladvies. Het merendeel van de ouders kon zich dus vinden in het schooladvies. Meestal werd het schooladvies gegeven door de school (69%) of door school i.o.m. de ambulante begeleider (24%). De grootste groep kinderen maakte de overstap van regulier basisonderwijs naar regulier middelbaar onderwijs (80%).

In onderstaande grafiek is per schooltype aangegeven: het gegeven schooladvies versus het schooltype waar na de basisschool is gestart, versus het schooltype dat op het moment van het invullen van de enquête werd gevolgd.

Figuur 1 – Welk type onderwijs geadviseerd, gestart, huidig?

Het valt op dat de groep kinderen die tl of tl/havo-advies, vwo-advies of gymnasium advies kregen, nog nagenoeg even groot is als het huidige type onderwijs dat de betreffende groep nu volgt. Van de groep kinderen die havo/vwo-advies kregen en in een havo/vwo-klas zijn gestart, volgen de meeste kinderen van deze groep momenteel havo-onderwijs. Van de groep overig volgt momenteel vijf kinderen geen onderwijs (thuiszitters, veelal vanwege ernstige psychiatrische problematiek en/of complexe comorbiditeit), één kind vmbo-kader, één kind het mbo en één kind het hbo.

Van de 74 kinderen zijn toch nog 19 (26%) kinderen van school veranderd. Het gaat hier om thuiszitters (5), van regulier naar speciaal onderwijs (3), van speciaal naar speciaal onderwijs (3), van regulier naar regulieronderwijs (2), van special naar regulier onderwijs (2), naar particulier onderwijs (2), naar mbo (1) en hbo (1).

4.3 Tevredenheid cognitief niveau

De meeste ouders vinden dat hun kind onderwijs volgt dat bij zijn of haar intelligentieniveau past, te weten: helemaal eens 42%, eens 35%, neutraal 5%, oneens 14%, helemaal oneens 4%. Ook vinden de meeste ouders dat hun kind voldoende ondersteuning krijgt bij de sociale ontwikkeling, te weten: helemaal eens 18%, eens 43%, neutraal 14%, oneens 8% en helemaal oneens 12%.

4.4 Schoolkeuze

Van de 74 ouders vulden 54 (73%) ouders in dat hun kind naar de school van hun keuze is gegaan. Indien dit niet het geval was, konden ouders hiervoor meerdere redenen aangeven. Door acht ouders werd als reden aangegeven, dat hun kind niet naar de school van keuze is gegaan, omdat er geen geschikt onderwijsaanbod op havo/vwo-niveau in de directe omgeving aanwezig is op het VSO. Overige redenen waren o.a. sprake van uitloting of te lage Cito-score.

4.5 Leerlinggebonden financiering (LGF), rugzak

In dit onderzoek hebben 48 (65%) van de 74 kinderen een leerlinggebonden financiering (LGF). Vanuit Regionale Expertise Centra (REC) wordt aan deze kinderen ambulante hulp geboden. Vijftien kinderen ontvangen ambulante ondersteuning vanuit REC2 en 32 kinderen ontvangen ondersteuning vanuit REC4. Eén ouder weet niet vanuit welk REC zijn kind ondersteuning krijgt.

De overige 26 kinderen ontvangen geen LGF. De 26 kinderen die geen LGF/rugzak hebben volgen: speciaal onderwijs (10), particulier onderwijs (2) en regulier onderwijs (10) of zitten thuis (4).

Opmerkingen van ouders ten aanzien van Ambulante begeleiding (AB):

Rec 2:

- Begeleiding is nu gestopt en blijkt niet meer nodig. Hij kan zelf uitstekend zijn planning en problemen oplossen. Mocht er zich alsnog een probleem voordoen kan hij een beroep doen op de intern begeleider of afdelingsleider
- Integenstelling tot Rec 4 word je als ouder erkend
- Inmiddels vier verschillende AB gehad
- Niet tevreden over AB cluster 4. Herindicatie aangevraagd voor cluster 2. Communicatie ouders verliep toen veel beter. In het 4e jaar zien we echter dat de inzet van ambulante begeleiding zeer moeilijk blijft als de school de noodzaak niet in ziet.

Rec 4:

- In drie jaar tijd drie verschillende AB gehad
- AB wenste niet met ons in gesprek te gaan deed dit wel met school
- De rugzak heeft naar mijn mening in de praktijk onvoldoende opgeleverd
- Het heeft na de diagnosestelling ruim een jaar geduurd om een rugzak toegekend te krijgen
- Ik heb het gevoel dat de ambulante begeleiding niet echt van de grond komt.
- De AB heeft dit schooljaar nog maar 1 à 2 uur aandacht aan onze zoon besteed.

Divers:

- Heeft geen rugzak, maar ondersteuning van een orthopedagoge bij dagelijkse planning en structurering. Dit wordt uit PGB betaald
- LGF mag niet worden ingezet in particulier onderwijs

4.6 Waardering ondersteunende activiteiten en/of regelingen op school

Aan de ouders is in de enquête een aantal vragen/stellingen voorgelegd over ondersteunende activiteiten en/of regelingen voor hun kind op school. De vragen konden worden beantwoord met: *helemaal oneens, oneens, neutraal, eens, helemaal eens*.

In bijlage II vraag 18 tot met 31 is de uitwerking per vraag weergegeven. De laagste score krijgt de stelling: de docenten weten in het algemeen voldoende over ASS en de specifieke begeleidingsbehoefte. De meeste ouders hadden dit gewaardeerd met oneens.

In bijlage III wordt de waardering per soort onderwijs weergegeven. Opvallend is dat behalve in het speciaal onderwijs de docenten een onvoldoende scoren op hun kennis over ASS en hun begeleidingsmogelijkheden. Ook valt op dat ouders van kinderen zonder een rugzak in het regulier onderwijs, veruit de minste waardering geven aan de stelling: de middelbare school van mijn kind biedt voldoende ondersteuning en speciale regelingen aan, waardoor mijn kind met ASS voldoende op de school kan functioneren. De ouders van kinderen die speciaal of particulier onderwijs volgen zijn het meest tevreden over de ondersteunende activiteiten. Zij waarderen die met een 3,8. Dit betekent dat de ouders het gemiddeld genomen bijna eens zijn met de stellingen. De ouders van kinderen die geen rugzak hebben en regulier onderwijs volgen, zijn het minst tevreden. Zij waarderen dit onderdeel met een 3,1. Dit betekent dat zij gemiddeld genomen neutraal staan ten opzichte van de stellingen.

Opmerkingen van ouders over ondersteunende activiteiten op school:

- *VSO:* Geen goed gekwalificeerde leraren in de bovenbouw, waardoor in de bovenbouw geen les gegeven kan worden op havo/vwo niveau. Hierdoor dreigt nu dat de jongeren toch alleen maar voor een vmbo diploma kunnen gaan. Pas als dat probleem is opgelost zou ik andere ouders met kinderen met ASS deze middelbare school adviseren.
- *Regulier:* Door de geweldige inzet van de remedial teacher en de goede samenwerking met de ambulante begeleider voor onze zoon de perfecte school. ze luisteren naar de leerling maar ook naar ouders en zoeken mee naar de beste oplossing. Een flinke pluim waard!!
- *Regulier:* Kan beter. Wel tevreden, want er wordt altijd gezocht naar oplossingen, zij het wel vaak op het initiatief van de ouders (dit is in principe geen probleem, maar soms wens je dat het andersom ook meer zou zijn)
- *VSO:* Misschien dat er voor leerlingen die nu op de deze school komen, betere regelingen zijn en het een echte havo/vwo-opleiding wordt
- *Regulier:* Kleine school en overzichtelijk ingericht. Moet wel alles zelf aankaarten, want op school is ons kind onzichtbaar en de problemen uiten zich thuis. Na gesprekken met school wordt er altijd serieus meegewerkt. Alleen wordt er niet vooraf geïnformeerd over speciale activiteiten. De indrukken en niet vaste structuur van die dag geven veel stress.
- *Regulier:* De coach die van alles regelt is fantastisch, ook de rest van het team werkt geweldig mee!
- *Regulier:* Mijn zoon hoeft nauwelijks aanspraak te maken op de speciale ondersteuning maar het contact met de school met mij als ouder is bijzonder goed. Als hij toch hulp nodig heeft staan ze direct voor hem klaar. Dikke pluim!
- *Particulier:* School adviseerde een andere school die meer structuur kon bieden. Hij werd ook gepest

en voelde zich niet veilig op school. Onze zoon had wel een indicatie voor Rec 4, maar onze zoon zal zich wat gedrag van andere kinderen betreft zich niet prettig voelen op deze school. Volgt nu particulier onderwijs en voelt zich er wel veilig. Kost ons wel veel energie wat betreft begeleiding en is tevens financieel een grote belasting.

- *Regulier:* De eerste twee jaren waren heel moeilijk, derde jaar ging redelijk, nu in de vierde gaat het voor het eerst vrij goed.
- *Regulier:* Op het moment van de schoolkeuze hadden wij de diagnose nog niet. Dat het goed met hem gaat is zeker ook een verdienste van de mentrix die heeft hem goed heeft opgevangen en begeleid. Ook de schoolresultaten zijn goed en hij gaat met plezier naar school. Op de basisschool werd hij gepest, hier is dat meteen in de kiem gesmoord toen daar sprake van was.
- *Regulier:* Ondanks de jaarlijkse voorlichting van de AB vanaf leerjaar 1, lijkt het besef niet te komen bij de meeste docenten dat er echt iets is met onze zoon. Men blijft hem als een "reguliere" leerling benaderen. En nu er in de laatste jaren meer problemen ontstaan is er eerder de houding dat het allemaal aan hem ligt, en wij als ouder hem maar naar het RIAGG moeten sturen, dan dat men onderzoekt wat hij nodig heeft.
- *VSO:* De school biedt (nog) geen mogelijkheid een Havo of VWO-diploma te halen. Max. VMBO-TL
- *Regulier:* De begeleiding op de middelbare school op papier goed en transparant geregeld. In de praktijk merken wij dat de begeleiding geïsoleerd is van de docenten zelf, dat ervaren wij ouders als een gemiste kans op deze school. Wij merkten dat een aantal docenten helemaal niet wist wat de diagnose Asperger betekent en hoe dit tot uiting komt bij onze zoon. Zelf een mentor gaf aan 'het eigenlijk niet te merken'. De school vinden wij nog steeds een goede optie, het is een cliché maar hij voelt zich daar veilig, de sfeer is goed. Er is daardoor ruimte voor hem om gewoon zichzelf te zijn. Hij heeft zijn plek in de klas en 'hoort er bij'. Het is een beetje een eenling, maar staat letterlijk en figuurlijk niet alleen. In klas 1 ging het in eerste instantie niet goed, wij hebben toen gekozen voor een extern huiswerkinstituut (met zorg uitgekozen ivm ASS), dit werkte. Dit was wat nodig was, daarmee kwam de begeleiding op school nog meer op de achtergrond te staan.
- *Regulier:* Mijn zoon heeft uit PGB ook nog begeleiding voor schoolwerk, op school, dat maakt dat hij voldoende begeleiding heeft. Alleen interne begeleiding zou niet voldoende zijn. Niet alle docenten kunnen/willen rekening houden met ASS. Bovendien geeft studiehuis met alle gezamenlijke werkstukken en manier van onderwijs geven dat het voor ass leerlingen moeilijker wordt, dan klassikale lessen en gewoon huiswerk
- *Regulier:* Enerzijds spant de school zich in (maar ze zijn nog niet klaar); anderzijds is het een kleine school waar wel meer 'speciale' kinderen zitten, dus biedt deze school een veilige omgeving.
- *VSO:* De school zal ik wel adviseren alleen heb ik nog geen ervaring met het HAVO niveau op deze school en daar hebben wij wel deze school op uitgekozen.
- *Regulier:* mijn zoon is van VWO3 naar Havo 4 gegaan, omdat hij niet voldoende overzicht had in zijn huiswerk en daar onvoldoende aandacht aan besteedde. Toen hij in Havo 4 een andere mentrix kreeg, die hem goed begeleidde, zat hij weer in de lift en is hij afgelopen zomer geslaagd.
- *Regulier:* Voor mijn zoon is ondertussen een laptop beschikbaar voor de vakken waarbij geen werkboeken worden gebruikt. In het gebouw worden de brugklassen apart opgevangen, ze hebben hun eigen fietsstalling, ingang en centrale ruimte met tafels en banken. Er is een drie keer per week een huiswerkklas waar o.a. ondersteuning wordt geboden met het invullen van agenda en structureren van huiswerk maken. De mentor heeft drie keer per week een mentorklas waar kinderen met hun vragen terecht kunnen. We zijn thuis ook druk met het begeleiden van huiswerk en structureren van de dag. Docenten op school zijn allen op de hoogte van de ASS en hebben instructies middels een kaartstelsel van de AB'er ontvangen. Blijkt wel dat niet iedere docent hiermee rekening houdt. Bij de meeste vakken wordt onze zoon wel gecontroleerd en geholpen met bijv. het invullen van het huiswerk of het maken van opdrachten
- *Regulier:* Ik heb niet het idee dat de school echt kan helpen, ASS is bij lang niet alle leerkrachten bekend, ze begrijpen het niet, ze doen wel hun best! Er is wel huiswerkbegeleiding voor mijn zoon waar hulp is bij agendabeheer, dat is goed! Maar begrip voor bijvoorbeeld het feit dat een kind met ASS iets nog een keer vraagt is er niet. Ik heb spijt van mijn keuze voor regulier onderwijs, ze kunnen bij lange na niet tippen aan het speciaal onderwijs en de ondersteuning en het begrip dat daar is. Ik begrijp dat ook wel, maar speciaal onderwijs Havo/Vwo is er bijna niet en zit (te) snel vol.
- *Regulier:* We zijn zwaar teleurgesteld in het beleid van de school. We zitten op dit moment in een conflict en hebben assistentie gevraagd van een onderwijsconsulent. Eerste voortekenen zijn echter niet gunstig. School wenst geen aanpassingen te doen aan leerstof of in wat voor vorm dan ook aan regels en wijze van les geven. Alle acties moeten vanuit het kind komen.
- *Regulier:* Gelukkig blijkt in de praktijk dat de behoefte aan extra ondersteuning voor onze zoon laag is.

Hierin hebben we als ouders echter veel energie geïnvesteerd en ook extra huiswerkbegeleiding ingezet vanuit een PGB. De inzet van school liet regelmatig te wensen over. Communicatie met school is over het algemeen goed. Het zorgteam is in ieder geval serieus bezig met gecoördineerde begeleiding van ASS kinderen of rugzak kinderen in het algemeen. Er worden onder andere cursussen voor leerkrachten gegeven. Je blijft echter afhankelijk van heel veel individuen, die ieder zelf kunnen bepalen of ze zich wel of niet verdiepen in ASS problematiek

- *Regulier*: School doet wel zijn best, maar begeleiding en kennis is per docent/mentor etc wisselend. Mijn kind zou gebaat zijn bij Havo onderwijs, gericht op milde vorm van ASS, kleinere groepen, minder afleiding, meer begeleiding en meer in eigen tempo. Dit laatste kan ook betekenen, dat hij er dan 6 jaar over doet. Wij hebben hiernaar gekeken, maar deze scholen zijn te ver weg en hebben een lange wachtlijst.

4.7 *Genoemde knelpunten*

Naast het beantwoorden van gesloten vragen, bood de enquête ook de mogelijkheid om bevindingen en ervaringen te melden middels open vragen.

De helft van de ouders gaf aan dat zij knelpunten waren tegengekomen, anders dan benoemd in de enquête.

De volgende knelpunten werden door ouders genoemd:

- Elk schooljaar weer gesprek met mentor voor speciale ondersteuning
- Elke keer weer uitleggen omdat problematiek niet zichtbaar is bij leraren.
- Erkenning van problemen, zoeken naar oplossingen en school verantwoordelijk maken voor het geluk van kind op school
- Communicatie met ouders
- Geen goede mentor
- Kwetsbaar voor pesten, zorgen voor goede pestprotocollen
- Onbegrip medeleerlingen en daarom vaak incidenten
- Geen begrip voor benodigd time-out moment
- Werken in een rumoerige omgeving
- Leraren houden zich niet aan afspraken die met school zijn gemaakt
- Niet kunnen vinden van juist gekwalificeerd personeel op VSO
- Niet alle vakken kunnen op havo/vwo niveau worden gevolgd op VSO
- Samenwerken, samenstellen groepjes en buitenschoolse activiteiten
- Autisme is niet geïntegreerd in het beleid van de school
- Vaak het gevoel dat je dankbaar moet zijn dat er aanpassingen worden gedaan of dat ze rekening met je kind houden
- Ondanks voorlichting op school, toch geen begrip van leraren voor incidenten die ontstonden door andere wijze van informatieverwerking

4.8 *Genoemde succesfactoren*

Ook werd er aan de ouders gevraagd wat naar hun mening de succesfactoren in de loopbaan van hun kind zijn, nu en in het nabije verleden?

De volgende succesfactoren werden door ouders benoemd:

- Kijken naar het kind en daarop afstemmen per vak
- Terugkoppelen aan kind of stof goed is begrepen
- Er als ouders bovenop zitten, goed vinger aan de pols houden
- Begeleiding, begrip, geduld en openheid leraren en IB richting ouders en bereidheid in gesprek te gaan met ouders
- Goede (ambulante) begeleiding
- Snelle en korte communicatielijnen
- Kleine klassen op het VSO
- Goede begeleiding op het VSO
- Zich veilig en erkend voelen op het VSO
- Zich thuis voelen op school, want andere kinderen hebben ook een vorm van ASS op het VSO

- Het kind te zien als een persoon en niet als een PDD'er
- Lager schoolniveau zodat er ruimte en energie was voor sociale handhaving en ontwikkeling
- Goede mentor, zorgcoördinator en ambulante begeleider
- Begrip van docenten voor onbegrip kind, complimenteren waardoor zelfvertrouwen stijgt
- School biedt leraren workshops aan.
- Klassenvoorlichting door AB
- Inzet van het kind, intelligentie en interesse
- Ruimte voor sociaal veilig klimaat en een uitzondering mogen zijn
- Veiligheid, voorspelbaarheid van roosters en andere patronen
- Inzet PGB voor buitenschoolse begeleiding
- Het hebben van vrienden, zodat hij beter in de groep wordt opgenomen
- Herkansen van onvoldoendes
- Positieve benadering van het kind
- Voorkomen van pestgedrag
- Aandacht voor sociale vaardigheden
- Goede balans tussen cognitieve uitdaging en sociaal emotionele ontwikkeling
- Eventueel een huiswerkinstituut
- Aanschaffen van een laptop i.v.m. slechte fijne motoriek
- Maken van toetsen in een rustige omgeving

4.9 Waardering door ouders middels een rapportcijfer

Gemiddeld wordt er door de ouders het rapportcijfer 7,0 gegeven aan de school waar hun kind onderwijs volgt of volgde. Dit is echter een gemiddelde, want er zijn onderling sterkte verschillen. Veertien procent van de ouders geeft de school een onvoldoende. Maar liefst 51% van de ouders geeft de school het rapportcijfer 8 of hoger.

4.9.1 Waardering door ouders middels een rapportcijfer per schooltype

Zoals onderstaand overzicht aantoont is er een verschil in waardering per schooltype.

Tabel 1 Rapportcijfer

Welk rapportcijfer geeft u de school (schaal 1-10)?		
	aantal	cijfer
Regulier voortgezet onderwijs met LGF	47	6,9
Regulier voortgezet onderwijs	9*	6,6
Speciaal voortgezet onderwijs	10	7,7
Particulier onderwijs	2	7,5
Totaal	69	7,0

Toelichting:

* 1 niet ingevuld

Exclusief 5 thuiszitters

Ouders van kinderen die speciaal onderwijs volgen geven het hoogste rapportcijfer. Ook voor ondersteuning gaven zij de hoogste waardering. Zie bijlage III. Het speciaal onderwijs scoort hoger op de kennis van ASS en begeleidingsbehoefte die zowel de school, leraren en begeleiders hebben. Hierin schiet het regulier onderwijs vaak te kort.

4.9.2 Waardering door ouders middels een rapportcijfer alleen autisme vs. meerdere diagnoses

Van de deelnemers aan het onderzoek heeft 56% alleen een vorm van autisme. Bij de overige deelnemers, dus 46%, is er naast ASS ook nog sprake van andere diagnoses: ad(h)d, dyslexie, dyscalculie of overige beperkingen.

Het valt op dat ouders van kinderen met meerdere diagnoses de school waarderen met gemiddeld een 7,5 en ouders van kinderen met alleen ASS de school gemiddeld waarderen met een 6,6.

In onderstaand tabel vermeldt de eerste kolom 'totaal' het betreffende aantal per autisme spectrum stoornis. De eerste kolom 'autisme' toont het aantal waarbij alleen sprake is van autisme en de eerste kolom '>diagnoses' toont het aantal waarbij er sprake is van meerdere diagnoses. De rapportcijfers die hierbij horen staan in de drie laatste kolommen.

Het valt op dat ouders van de 23 kinderen die alleen het syndroom van Asperger hebben de school waarderen met een 6,4. Indien er sprake is van het syndroom van Asperger en meerdere diagnoses, waarderen de ouders de school met een 7,9. Hoe dit komt blijkt niet duidelijk uit het onderzoek en is dus alleen speculeren. Mogelijk onderkent de school de problematiek niet wanneer alleen het syndroom van Asperger de diagnose is. Andere diagnoses worden misschien wel (h)erkend door school? Zijn de verwachtingen van ouders anders?

Tabel 2 Diagnose en rapportcijfer

	aantal			cijfers		
	totaal	autisme	>diagn.	totaal	autisme	>diagn.
klassiek	4	3	1	7,3	8,0	6,0
asperger	33	23	10	6,9	6,4	7,9
pdd	32	14	18	7,0	6,7	7,3
pdd mcdd	5	3	2	7,4	6,7	8,5
totaal	74	43	31	7,0	6,6	7,5

5. Conclusies

Onderstaand de conclusies van dit onderzoek:

- Gemiddeld krijgt de school het rapportcijfer 7,0.
- Slechts 14% van de ouders gaf een rapportcijfer van 5 of lager.
- Maar liefst 51% van de ouders gaf een rapportcijfer van 8 of hoger.
- Ouders van kinderen die regulier onderwijs volgen zonder rugzak waarderen de school met een 6,6. Zij zijn ontevreden over de kennis en de begeleiding van leraren.
- Ouders van kinderen die speciaal onderwijs volgen zijn het meest tevreden en geven de school een 7,7. Zij zijn erg tevreden over de kennis en de begeleiding die docenten geven.
- Indien er sprake is van meerdere diagnoses krijgt de school gemiddeld een waardering van 7,5.
- Een derde van de deelnemers is in het schooljaar 2009/2010 aan de middelbare school begonnen. Deze ouders waarderen de school met gemiddeld een 7,4 (zie bijlage V). Ouders van kinderen die net aan de middelbare school zijn begonnen zijn tevreden over de school, dan ouders die hun kinderen al langer op middelbare school hebben zitten.

- De meeste ouders vinden dat hun kind onderwijs volgt op het juiste cognitieve niveau.
- Op de school van keuze zit 75% van de kinderen.
- Wanneer het kind niet op de school van de keuze is geplaatst, is de meest genoemde reden: geen geschikt onderwijs in het speciaal onderwijs op havo/vwo-onderwijs in de directe omgeving.
- Onvoldoende aanbod geschikt onderwijs op havo/vwo-niveau in het VSO.
- Veel individuele verschillen en frustraties.
- Veel ouders zijn kritisch t.a.v. de ambulante begeleiding.
- Veel wisselende ervaringen over ondersteunende activiteiten en regelingen.
- Veel genoemde knelpunten: erkenning problemen, communicatie, pesten, niveau op VSO en mentor.
- Veel genoemde succesfactoren: als ouders er bovenop zitten, goede samenwerking (ambulante) begeleiding met zorgcoördinator en mentor, begrip leraren, goede communicatie school, goede mentor, kind zelf, kleine klassen op het VSO, erkenning op VSO en een sociaal veilig klimaat.

6. Reflectie onderzoek

6.1 Beperkingen onderzoek

Elk onderzoek heeft zijn beperkingen, zo ook dit onderzoek. Het onderzoek refereert niet aan een theoretisch kader en is derhalve wetenschappelijk niet relevant. Ook de gebruikte onderzoekstechnieken zijn niet wetenschappelijk onderbouwd. Er zijn bijvoorbeeld geen correlatie analyses uitgevoerd tussen bijvoorbeeld de waardering voor ondersteunende activiteiten en de waardering middels een rapportcijfer.

De grootte van de doelgroep in de provincie Utrecht is ook niet berekend. In hoeverre de 74 verwerkte enquêtes een representatief beeld geven van de doelgroep in de provincie is niet bekend. In het onderzoek is niet gerefereerd aan de tevredenheid van ouders van kinderen in de provincie Utrecht zonder ASS.

Gezien het ontbreken van een wetenschappelijk kader van dit onderzoek zijn er beperkingen ten aanzien de betrouwbaarheid, de interne- en externe validiteit.

6.2 Praktische relevantie onderzoek

Dit onderzoek heeft vooral een praktische relevantie. Het biedt inzicht in de ervaringen die ouders van kinderen met ASS hebben over het havo/vwo-onderwijs in de provincie. Het onderzoek is een goed uitgangspunt voor verdere discussie en verbeteringen in de provincie.

7. Aanbevelingen

Dit onderzoek biedt inzicht in zowel de knelpunten als succesfactoren die ouders op de school van hun kind tegenkomen. De knelpunten kunnen voor scholen een uitgangspunt zijn voor verbeteringen van onderwijsmogelijkheden en met name de begeleidingsbehoefte van kinderen met ASS. De succesfactoren kunnen dienen als ‘best practices’ voor scholen. Uitwisseling van ervaring en het bundelen van kennis tussen scholen is wenselijk.

Het gebrek aan havo/vwo-onderwijs op het VSO is duidelijk benoemd en het heeft een hoge prioriteit het aanbod op dit niveau in de provincie te vergroten. Ook moet er aandacht zijn

voor erkenning van kinderen met ASS die regulier onderwijs volgen zonder rugzak. Minder erkenning van geïndiceerde leerlingen kan een valkuil zijn wat betreft de benodigde begeleidingsbehoefte. De groep (dreigende) thuiszitters beoogt extra aandacht en interdisciplinaire ondersteuning in de provincie.

De bevindingen van dit onderzoek kunnen een vertrekpunt zijn voor aanbieders van (voortgezet) onderwijs in de provincie om met (belanghebbende) partijen in gesprek te gaan om zo de onderwijsmogelijkheden voor kinderen met ASS in de provincie Utrecht te verbeteren.

Bijlage I - Enquête

Kinderen met ASS in het middelbaar onderwijs op HAVO/VWO niveau

De NVA regio Utrecht krijgt al lange tijd signalen dat er in onze regio te weinig mogelijkheden zijn voor kinderen met ASS om een middelbare schoolopleiding te volgen op HAVO- en VWO- niveau. Dit geldt voor zowel het reguliere als het speciale onderwijs. We vinden dit zorgelijk.

Middels een onderzoek in de vorm van een enquête wil de NVA Utrecht inzicht krijgen in de ervaringen die ouders en leerlingen met ASS hebben in het middelbaar onderwijs.

Wij nodigen alle ouders van kinderen met ASS, die aan het eind van de basisschool een HAVO/VWO advies kregen uit om een korte enquête in te vullen. Wij beperken ons daarbij tot die kinderen die in de schooljaren **2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2008/2009, 2009/2010** begonnen zijn aan het middelbaar onderwijs.

Wij zullen de gegevens uiteraard vertrouwelijk en slechts anoniem gebruiken voor belangenbehartiging in gesprek met scholen, instanties en overheden. Uw antwoorden en meningen zullen we gebruiken om de strategie te onderbouwen om meer onderwijs op het juiste niveau gerealiseerd te krijgen voor kinderen met ASS en een bovengemiddelde intelligentie. Wij zullen ook een terugkoppeling geven aan allen die de enquête invullen.

Wij stellen het op prijs wanneer u deze enquête voor 28 oktober wil mailen naar nva-utrecht@live.nl

Indien u vragen heeft over het invullen van de enquête, kunt u eveneens contact opnemen via het bovengenoemde mailadres.

Wij willen u alvast hartelijk bedanken voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet, namens de NVA regio Utrecht,
Werkgroep Onderwijs

ENQUETE

Deze enquête is bestemd voor ouders van kinderen met een Autisme Spectrum Stoornis (ASS) die in de schooljaren **2004/2005, 2005/2006, 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009 of 2009/2010** zijn begonnen aan het reguliere- of speciaal middelbaar onderwijs. Indien in die periode meerdere kinderen van u met ASS zijn overgestapt naar het middelbaar onderwijs verzoeken wij u voor elk kind een enquête in te vullen.

Wij verzoeken u bij de gesloten vragen slechts **één** antwoord aan te vinken, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld. Uw eventuele opmerkingen kunt u kwijt in de toelichting.

Algemene vragen

1. Wat is het geslacht van uw kind?

man

vrouw

2. Wat is het geboortjaar van uw kind?

1989

1990

1991

1992

1993

1994

1995

1996

1997

1998

3. Wat is de gestelde diagnose van uw kind?

klassiek autisme / autistische stoornis

syndroom van Asperger

PDD-NOS

PDD-NOS type MCDD

weet niet

4. Indien van toepassing zijn er naast een diagnose in het Autisme Spectrum ook nog andere gestelde diagnoses. Meerdere keuzes zijn mogelijk.

Deze vraag is niet van toepassing

ADHD

ADD

Dyslexie

Dyscalculie

anders, namelijk

Vragen over het schooladvies en de overstap naar het middelbaar onderwijs

5. In welk schooljaar is uw kind naar de middelbare school gegaan:
- 2004/2005
 - 2005/2006
 - 2006/2007
 - 2007/2008
 - 2008/2009
 - 2009/2010
6. Wat was het schooladvies van de basisschool?
- havo
 - havo/vwo
 - vwo
 - gymnasium
 - anders, namelijk
7. Was u het eens met het schooladvies van de basisschool?
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
8. Wie heeft dit schooladvies afgegeven ?
- school
 - school in overleg met ambulante begeleiding
 - iemand anders, namelijk
- Eventuele toelichting:
9. Welke overstap heeft uw kind gemaakt?
- van regulier basis onderwijs naar regulier middelbaar onderwijs
 - van regulier basis onderwijs naar speciaal middelbaar onderwijs
 - van speciaal basis onderwijs naar regulier middelbaar onderwijs
 - van speciaal basis onderwijs naar speciaal middelbaar onderwijs
 - anders, namelijk
10. a. Naar welk type middelbaar onderwijs is uw kind gegaan direct na groep 8?
- vmbo-t
 - havo
 - havo/vwo
 - vwo
 - gymnasium
 - anders, namelijk

10. b. Welk type onderwijs volgt uw kind nu?

- vmbo-t
- havo
- havo/vwo
- vwo
- gymnasium
- anders, namelijk

11. a. Naar welke middelbare school is uw kind gegaan na groep 8?

Naam :

Plaats :

11. b. Indien uw kind nu niet meer op deze school zit, op welke middelbare school is uw kind nu?

Naam :

Plaats :

Deze gegevens worden vertrouwelijk behandeld, wij doen op individueel niveau hier niets mee!

12. Mijn kind krijgt (naar mijn mening) momenteel onderwijs dat bij zijn of haar intelligentieniveau past.

- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens

13. Mijn kind krijgt via de huidige school voldoende ondersteuning voor zijn of haar sociale ontwikkeling (betreffende zijn gedrag op school, omgang met anderen).

- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens

14. Indien uw kind niet naar de middelbare school van uw eigen keuze is gegaan of toch niet op de HAVO/VWO afdeling zit, wat was/is daarvan dan de reden?

- deze vraag is niet van toepassing, want mijn kind is geplaatst op de middelbare school van keuze en volgt het onderwijs op het niveau van zijn of haar schooladvies. Wanneer u dit antwoord heeft aangekruist kunt u verder gaan met de volgende vraag 15, de onderstaande redenen zijn dan ook **niet** voor u van toepassing.

Wanneer de bovenstaande vraag van toepassing is, kunt u meerdere redenen aanvinken.

- mijn kind werd op de middelbare school niet aangenomen vanwege ASS problematiek
- mijn kind werd op de middelbare school niet aangenomen omdat de school geen faciliteiten wil of kan bieden

- er geen geschikt onderwijsaanbod is op HAVO/VWO niveau in de directe omgeving op een reguliere middelbare school
- er geen geschikt onderwijsaanbod is op HAVO/VWO niveau in de directe omgeving op een speciale middelbare school
- mijn kind als gevolg van ASS het schooladvies niet aan kan volgens ons en/of het kind zelf
- mijn kind als gevolg van ASS het schooladvies niet aan kan volgens de basisschool
- mijn kind als gevolg van ASS het schooladvies niet aan kan volgens de middelbare school
- anders, namelijk

Eventuele toelichting:

Onderstaande vragen 15 tot en met 17 zijn alleen van toepassing voor kinderen die momenteel het reguliere middelbaar onderwijs volgen. Indien uw kind speciaal middelbaar onderwijs volgt kunt u direct doorgaan naar vraag 18.

Vragen over ambulante begeleiding in het regulier middelbaar onderwijs

15. Heeft uw kind ondersteuning middels een rugzak?
- ja
 - nee
16. Is er ambulante begeleiding geregeld?
- ja
 - nee
17. Vanuit welke cluster wordt er ambulante begeleiding geboden?
- REC 1
 - REC 2
 - REC 3
 - REC 4

Eventuele toelichting:

Vragen over ondersteunende activiteiten en/of regelingen voor uw kind op school (voor zowel regulier als speciaal onderwijs).

18. De school weet voldoende over ASS en de specifieke begeleidingsbehoefte van kinderen met ASS.
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
19. De docenten weten in het algemeen voldoende over ASS en de specifieke begeleidingsbehoefte

- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
20. De interne begeleider/mentor weet in het algemeen voldoende over ASS en de specifieke begeleidingsbehoefte
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
21. De school neemt zelf initiatieven naar de ouders toe wanneer er problemen zijn op school als gevolg van de ASS.
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
22. De school werkt intern goed samen en overlegt intern goed wat betreft de ondersteuning en de begeleiding van mijn kind.
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
23. De school werkt goed samen met externe instanties (bv. ggz-instelling, ambulante begeleiding) wat betreft ondersteuning en begeleiding van mijn kind.
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
 niet van toepassing
24. De school biedt mogelijkheden om de lesmethoden aan te passen aan de behoefte van mijn kind.
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
25. De school biedt voldoende hulp bij het maken van werkstukken, agendabeheer etc.
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
26. De school heeft voldoende aandacht voor ondersteuning bij pauzes en andere "vrije momenten"
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
27. De school heeft voldoende aandacht wanneer het kind zich even wil terugtrekken (bijvoorbeeld een aparte ruimte)
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
28. De school heeft voldoende specifieke regelingen bij repetities, tentamens (bijvoorbeeld langere tijd)
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens
29. De school biedt de mogelijkheid voor het gebruik van ondersteunende hulpmiddelen, zoals bijvoorbeeld een laptop.
- helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens

30. De middelbare school van mijn kind biedt voldoende ondersteuning en speciale regelingen aan, waardoor mijn kind met ASS voldoende op de school kan functioneren.

helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens

31. Ik ben tevreden over de keuze van de middelbare school en zal andere ouders met kinderen met ASS en een havo/vwo advies deze middelbare school adviseren.

helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens

Eventuele toelichting:

Overige vragen

32. Bent u of uw kind op deze school knelpunten tegengekomen andere dan eerder benoemd?

Zo ja, welke?

nee

ja, namelijk

33. Wat zijn naar uw mening de succesfactoren in de schoolloopbaan van uw kind, nu en in het nabije verleden?

34. Welk rapportcijfer geeft u de school (op een schaal van 1 tot 10) wat betreft de hulp die de school uw kind met ASS biedt? (1=zeer slecht en 10=uitmuntend)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

35. Bent u beschikbaar voor een nadere mondelinge toelichting wat betreft uw antwoorden in de enquête?

nee

ja, mijn telefoonnummer is Mijn mailadres is

Eventuele toelichting of opmerkingen over de enquête:

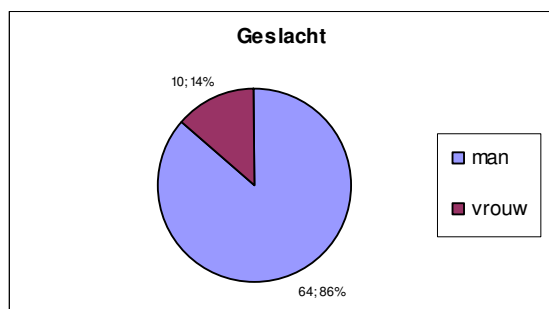
Wij willen uw van harte danken voor het invullen van deze enquête!

Bijlage II Beantwoording per vraag

vraag 1

Wat is het geslacht van uw kind?

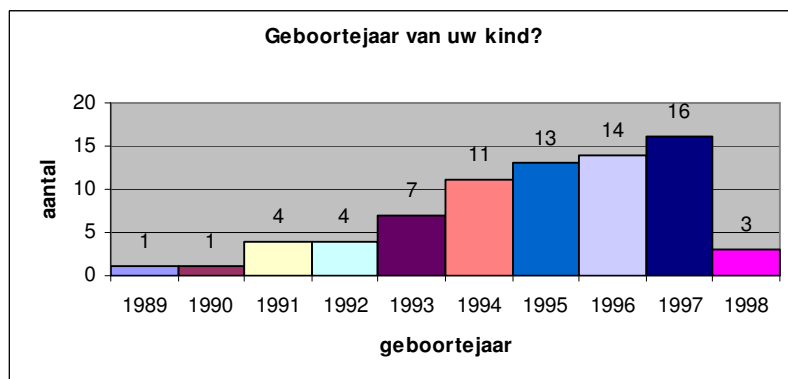
	aantal	percentage
man	64	86%
vrouw	10	14%
	74	

vraag 2

Wat is het geboortjaar van uw kind?

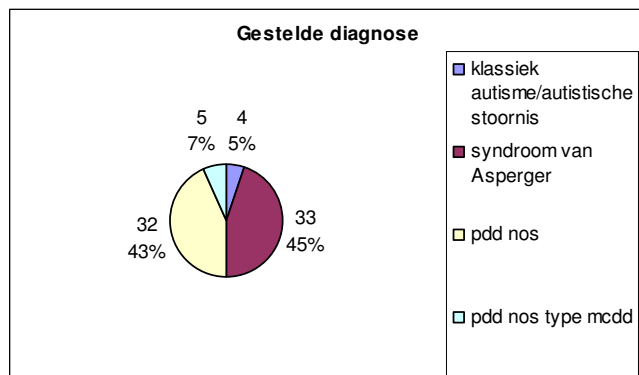
geboortjaar	aantal
1989	1
1990	1
1991	4
1992	4
1993	7
1994	11
1995	13
1996	14
1997	16
1998	3
	74

Vraag 3

Wat is de gestelde diagnose van uw kind?

	aantal	percentage
klassiek autisme/autistische stoornis	4	5%
syndroom van Asperger	33	45%
pdd nos	32	43%
pdd nos type mcdd	5	7%
weet niet	0	
	74	

vraag 4

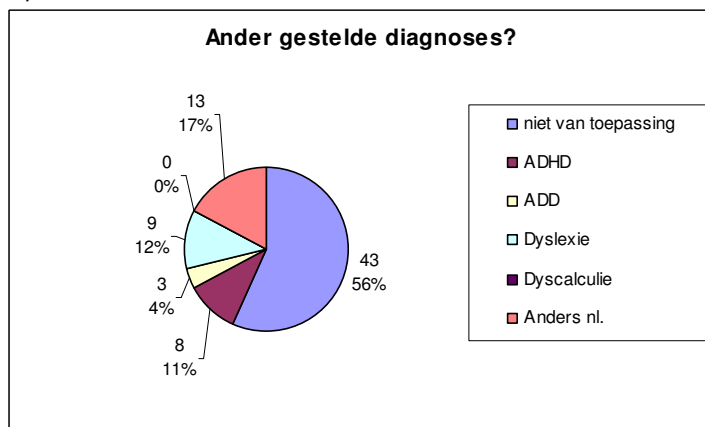
Zijn er naast autisme nog andere gestelde diagnoses?

	aantal
niet van toepassing	43
ADHD	8
ADD	3
Dyslexie	9
Dyscalculie	0
Anders nl.	13 **
	76 *

* 2 x dubbele diagnose

** nl. depressiviteit, gilles de la tourette, dyspraxie, allergie, hoogbegaafdheid

Sprake van comorbiditeit 43%

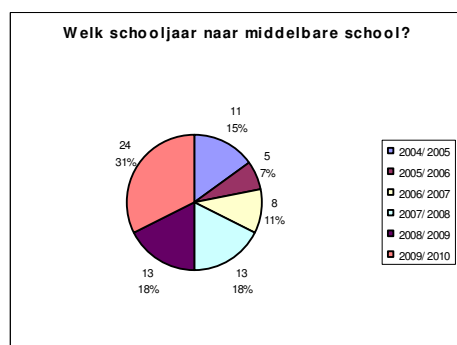
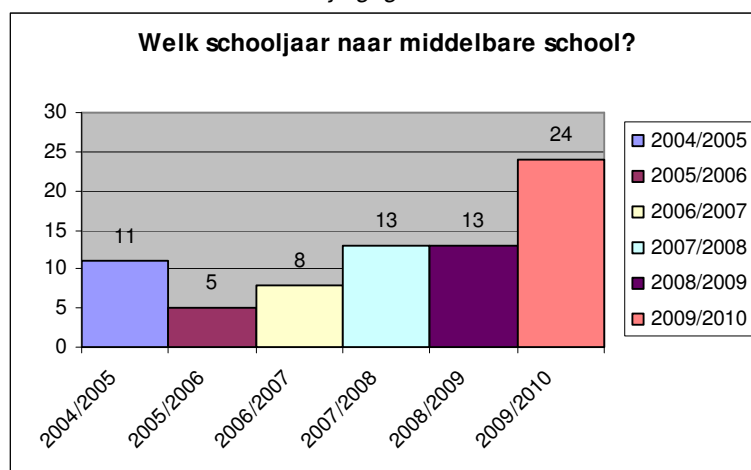

vraag 5

Welk schooljaar is uw kind naar de middelbare school gegaan?

	aantal	percentage
2004/2005	11	15%
2005/2006	5	7%
2006/2007	8	11%
2007/2008	13	18%
2008/2009	13	18%
2009/2010	24	32%
	74	

32% van de enquête is ingevuld door ouders van kinderen die in het schooljaar 2009/2010 naar de middelbare school zijn gegaan.

vraag 6

Wat was het schooladvies van de basisschool?

	aantal
havo	15
havo/vwo	27
vwo	10
gymnasium	15
anders nl.	7 *
	74

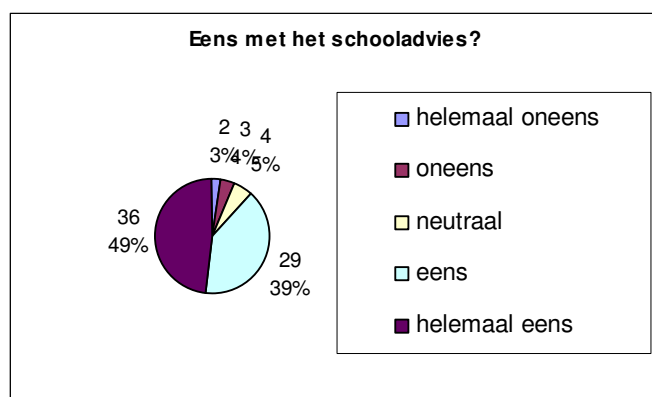
* nl. vmbo-t, vmbo-t/havo

vraag 7

Was u met het schooladvies eens?

	aantal	percentage
helemaal oneens	2	3%
oneens	3	4%
neutraal	4	5%
eens	29	39%
helemaal eens	36	49%
	74	

88% van de ouders was het eens met schooladvies

vraag 8

Wie heeft dit schooladvies afgegeven?

	aantal	percentage
school	51	69%
school i.o.m. ambulante begeleiding	18	24%
iemand anders nl.	5	7%
	74	

vraag 9

welke overstap heeft uw kind gemaakt?

	aantal	percentage
rbo naar rmo	59	80%
rbo naar smo	4	5%
sbo naar rmo	2	3%
sbo naar smo	5	7%
anders	4	5%*
	74	

* nl particulier onderwijs, thuis naar middelbaar onderwijs, lager onderwijs naar thuis

enquete voornamelijk ingevuld door ouders met kinderen die de overstap van regulier basis onderwijs naar regulier voortgezet onderwijs hebben gemaakt

vraag 10a

Naar welk type middelbaar onderwijs is uw kind gegaan direct naar groep 8?

	aantal
vmbo-t	6
havo	5
havo/vwo	31
vwo	9
gymnasium	15
anders nl.	8 *
	74

* vmbo-t/havo, 1x kader

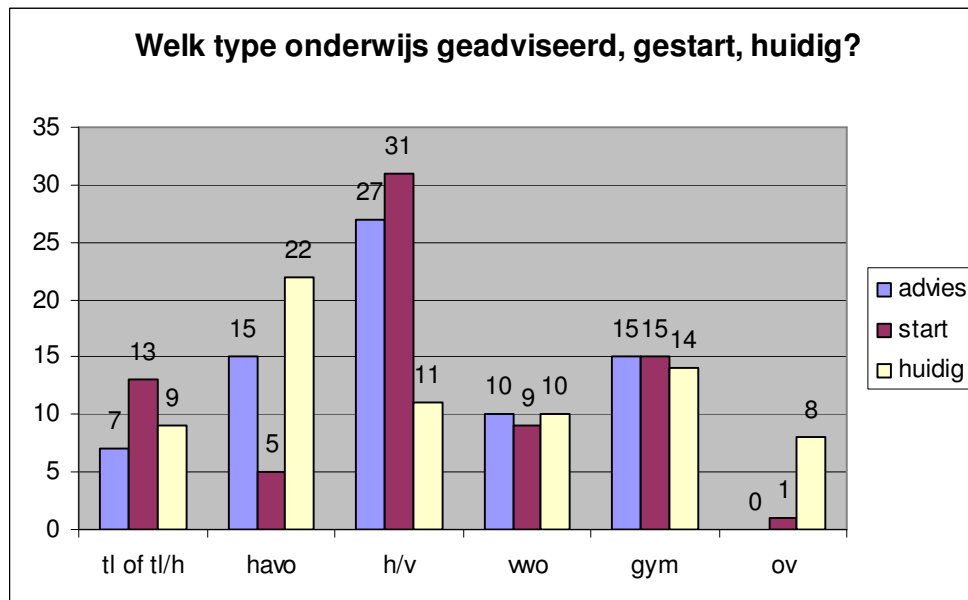
vraag 10b

Welk type onderwijs volgt uw kind nu?

	aantal
vmbo-t	6
havo	22
havo/vwo	11
vwo	10
gymnasium	14
anders nl.	11 *
	74

* nl 5 thuiszitters, auris college op vmbo-t + havo vakken, 2 tl/havo, kader, mbo, hbo

wanneer de vragen 10a en 10b met elkaar worden vergeleken valt op dat leerlingen die op havo/vwo begonnen vermoedelijk havo zijn gaan volgen

vraag 11

De lijst met scholen volgt later. Indicatie hoeveel kinderen er van school zijn veranderd?

	aantal	percentage
zit nog op zelfde school	55	74%
heeft van school veranderd	19	26% *
	74	

*namelijk

thuis	5
regulier → speciaal	3
speciaal → speciaal	3
regulier → regulier	2
speciaal → regulier	2
naar particulier	2
naar mbo/hbo	2
	19

Bijna 26% van de kinderen is tijdens de middelbare schooltijd van school veranderd!

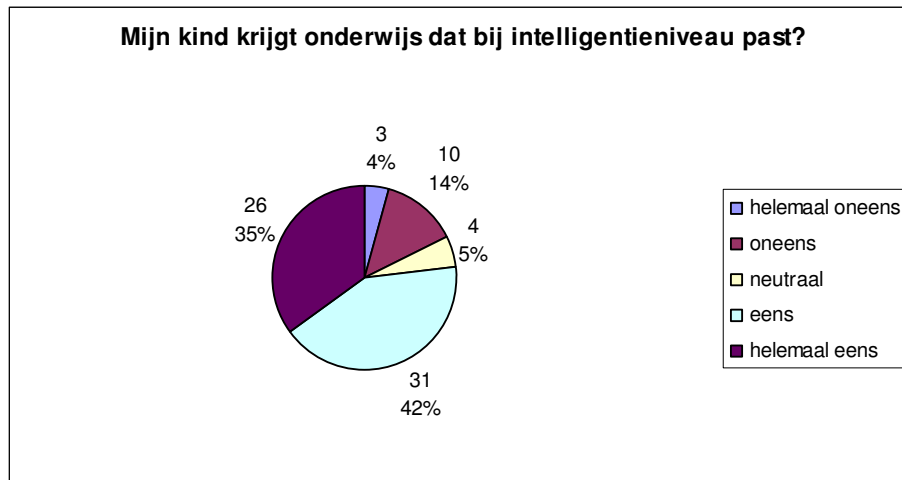
vraag 12

Mijn kind krijgt (naar mijn mening) momenteel onderwijs dat bij zijn/haar intelligentieniveau past?

	factor	aantal	totaal
helemaal oneens	1	3	3
oneens	2	10	20
neutraal	3	4	12
eens	4	31	124
helemaal eens	5	26	130
		74	289

gemiddeld	3,9
-----------	-----

dwz dat de ouders gemiddeld eens zijn met niveau onderwijs dat door hun kind wordt gevolgd

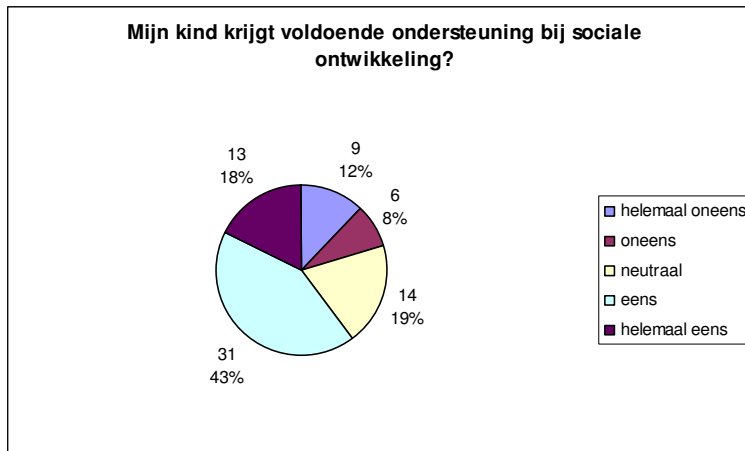
vraag 13

Mijn kind krijgt via de huidige school voldoende ondersteuning voor zijn of haar sociale ontwikkeling (betreffende zijn gedrag op school, omgang met anderen).

	factor	aantal niet ingevuld	aantal ingevuld	totaal
helemaal oneens	1		9	9
oneens	2		6	12
neutraal	3		14	42
eens	4		31	124
helemaal eens	5		13	65
niet ingevuld	0	1		
			73	252

gemiddeld	3,5
-----------	-----

Een score van 3,5 betekent een waardering tussen neutraal en eens.

vraag 14

Indien uw kind niet naar de middelbare school van uw eigen keuze is gegaan of toch niet op de HAVO/VWO afdeling zit, wat was/is daarvan dan de reden?

	aantal
vraag niet van toepassing	54
vraag niet ingevuld, ook geen onderstaande redenen	4

Redenen waarom kind niet naar school van keuze is gegaan (meerdere antwoorden mogelijk):

niet aangenomen vanwege ass problematiek	1
school kan geen faciliteiten bieden	2
geen geschikt onderwijsaanbod in directe omgeving op regulier onderwijs	2
geen geschikt onderwijsaanbod in directe omgeving op speciaal onderwijs	8
kind kan schooladvies niet aan volgens ons of kind zelf	3
kind kan schooladvies niet aan volgens basisschool	2
kind kan schooladvies niet aan volgens middelbare school	3
anders	7

Het aantal kinderen dat naar de middelbare school van keuze is gegaan is	73%
--	-----

vraag 15

Heeft uw kind ondersteuning middels een rugzak?

	aantal	
ja	48	* inclusief speciaal onderwijs
nee	26	
	74	

Van de 57 kinderen die regulier middelbaar onderwijs volgen hebben 48 een rugzak.

vraag 16

Is er ambulante begeleiding geregeld?

	aantal
ja	48
nee	26
	74

vraag 17

Vanuit welke cluster wordt er ambulante begeleiding aangeboden

	aantal
REC 1	0
REC 2	15
REC 3	0
REC 4	32
weet niet	1
	48

Vragen (18 tot en met 31) over ondersteunende activiteiten en/of regelingen voor uw kind op school (voor zowel regulier als speciaal onderwijs)

Waardering ondersteunende activiteiten van scholen	niet ingevuld	helemaal oneens	oneens	neutraal	eens	helemaal eens	ingevuld	totaal	gemiddeld
vraag wegingsfactor		1	2	3	4	5			
18 De school weet voldoende over ASS en de specifieke begeleidingsbehoefte van kinderen met ASS	4	4	11	14	33	8	70	240	3,4
19 De docenten weten in het algemeen voldoende over ASS en de specifieke begeleidingsbehoefte	4	6	22	18	20	4	70	204	2,9
20 De interne begeleider/mentor weet in het algemeen voldoende over ASS en de specifieke begeleidingsbehoefte	4	4	8	14	26	18	70	256	3,7
21 De school neemt zelf initiatieven naar de ouders toe wanneer er problemen zijn op school als gevolg van de ASS.	5	7	15	11	23	13	69	227	3,3
22 De school werkt intern goed samen en overlegt intern goed wat betreft de ondersteuning en de begeleiding van mijn kind.	4	2	13	8	28	19	70	259	3,7
23 De school werkt goed samen met externe instanties (bv. GGZ-instelling, ambulante begeleiding) wat betreft ondersteuning en begeleiding van mijn kind.	19	3	6	10	22	14	55	203	3,7
24 De school biedt mogelijkheden om de lesmethoden aan te passen aan de behoefte van mijn kind.	4	3	17	23	21	6	70	220	3,1
25 De school biedt voldoende hulp bij het maken van werkstukken, agendabeheer etc.	4	4	19	12	24	11	70	229	3,3
26 De school heeft voldoende aandacht voor ondersteuning bij pauzes en andere "vrije momenten"	5	4	12	17	27	9	69	232	3,4
27 De school heeft voldoende aandacht wanneer het kind zich even wil terugtrekken (bijvoorbeeld een aparte ruimte)	6	4	10	19	23	12	68	233	3,4
28 De school heeft voldoende specifieke regelingen bij repetities, tentamens (bijvoorbeeld langere tijd)	8	2	9	17	25	13	66	236	3,6
29 De school biedt de mogelijkheid voor het gebruik van ondersteunende hulpmiddelen, zoals bijvoorbeeld een laptop.	8	2	6	29	17	12	66	229	3,5
30 De middelbare school van mijn kind biedt voldoende ondersteuning en speciale regelingen aan, waardoor mijn kind met ASS voldoende op de school kan functioneren	4	3	9	17	25	16	70	252	3,6
31 Ik ben tevreden over de keuze van de middelbare school en zal andere ouders met kinderen met ASS en een havo/vwo advies deze middelbare school adviseren.	4	6	3	17	26	18	70	257	3,7

953 3277 3,4

vraag 32

Bent u of uw kind op deze school knelpunten tegengekomen andere dan eerder benoemd?

Zo ja, welke?

	aantal	percentage
nee	36	49%
ja	37	50%
niet ingevuld	1	1%
	74	

Zie paragraaf 4.7

Vraag 33

Wat zijn naar uw mening de succesfactoren in de schoolloopbaan van uw kind, nu en in het nabije verleden?

Zie bijlage paragraaf 4.8.

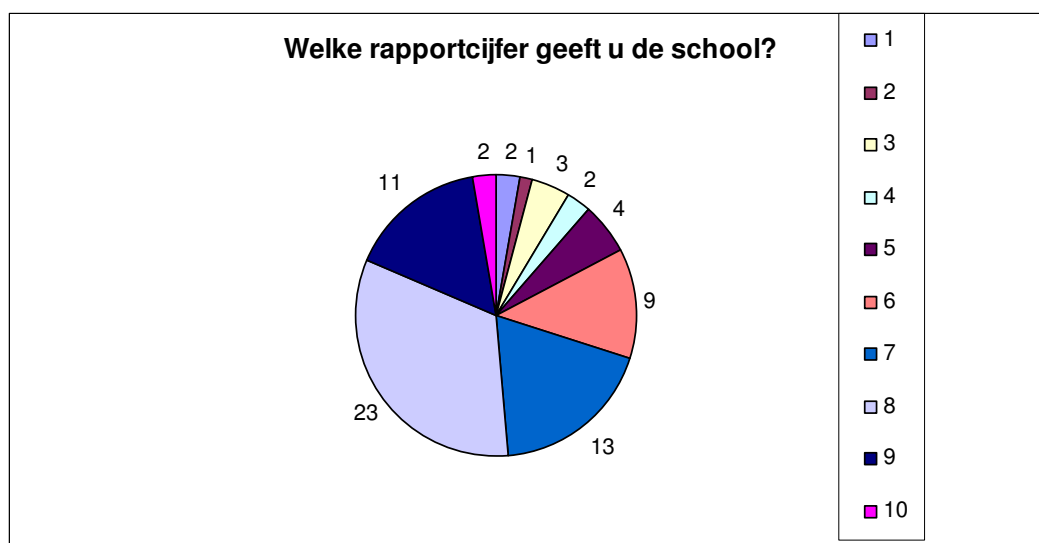
Vraag 34

Welk rapportcijfer geeft u de school (op een schaal van 1 tot 10) wat betreft de hulp die de school uw kind met ASS biedt?

(1=zeer slecht en 10=uitmuntend)

cijfer	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
aantal	2	1	3	2	4	9	13	23	11	2
waarde	2	2	9	8	20	54	91	184	99	20

ingevuld 70
 gemiddeld 7,0
 hoogste 10
 laagste 1
 meest 8

Vraag 35

Bent u beschikbaar voor een nadere mondelinge toelichting wat betreft uw antwoorden in de enquête?

	aantal
nee	13
ja	61

Vraag 36

Eventuele overige op- of aanmerkingen.

Bijlage III Waardering ondersteunende activiteiten en/of regelingen op school per onderwijstype

	TOT	RVO LGF	RVO	SPEC	PART
Vragen over ondersteunende activiteiten en/of regelingen voor uw kind op school					
aantal	69	47	10	10	2
18. De school weet voldoende over ASS en de specifieke begeleidingsbehoefte van kinderen met ASS.	3,4	3,4	3,0	4,0	3,0
19. De docenten weten in het algemeen voldoende over ASS en de specifieke begeleidingsbehoefte	2,9	2,9	2,7	3,7	2,5
20. De interne begeleider/mentor weet in het algemeen voldoende over ASS en de specifieke begeleidingsbehoefte	3,6	3,7	3,1	4,0	3,5
21. De school neemt zelf initiatieven naar de ouders toe wanneer er problemen zijn op school als gevolg van de ASS.	3,3	3,3	3,3	3,2	3,5
22. De school werkt intern goed samen en overlegt intern goed wat betreft de ondersteuning en de begeleiding van mijn kind.	3,7	3,7	3,7	3,7	4,0
23. De school werkt goed samen met externe instanties (bv. GGZ-instelling, ambulante begeleiding) wat betreft ondersteuning en begeleiding van mijn kind.	3,7	3,8	3,6	3,6	-
24. De school biedt mogelijkheden om de lesmethoden aan te passen aan de behoefte van mijn kind.	3,1	3,0	2,9	3,7	4,5
25. De school biedt voldoende hulp bij het maken van werkstukken, agendabeheer etc.	3,3	3,2	3,1	3,5	3,5
26. De school heeft voldoende aandacht voor ondersteuning bij pauzes en andere "vrije momenten"	3,4	3,3	3,0	3,9	4,5
27. De school heeft voldoende aandacht wanneer het kind zich even wil terugtrekken (bijvoorbeeld een aparte ruimte	3,4	3,3	3,1	4,2	4,0
28. De school heeft voldoende specifieke regelingen bij repetities, tentamens (bijvoorbeeld langere tijd)	3,5	3,4	3,0	4,3	4,5
29. De school biedt de mogelijkheid voor het gebruik van ondersteunende hulpmiddelen, zoals bijvoorbeeld een laptop	3,5	3,5	3,1	3,6	4,5
30. De middelbare school van mijn kind biedt voldoende ondersteuning en speciale regelingen aan, waardoor mijn kind met ASS voldoende op de school kan functioneren.	3,6	3,6	2,9	4,1	4,0
31. Ik ben tevreden over de keuze van de middelbare school en zal andere ouders met kinderen met ASS en een havo/vwo advies deze middelbare school adviseren.	3,7	3,7	3,6	3,8	3,5
totaal	3,4	3,4	3,1	3,8	3,8

RVO=regulier voortgezet onderwijs **LGF**= leerling gebonden financiering (zgn. rugzakje)

IV Overzicht aantal scholen per aantal deelnemers per school

Er zijn 41 scholen door de ouders beoordeeld. Onderstaand een overzicht die de verdeling van het aantal reacties weergeeft.

Aantal deelnemers per school	Aantal scholen
1	28
2	5
3	3
4	2
5	3
	41

V Rapportcijfer per schooljaar

Onderstaand de rapportcijfers die ouders aan de school van hun kind gaven uitgaande van het schooljaar waarop het kind startte aan de middelbare school

Gestart aan middelbare school in schooljaar	Aantal respons	Gemiddeld rapportcijfer
2004 / 2005	9	6,7
2005 / 2006	5	6,2
2006 / 2007	7	7,1
2007 / 2008	12	6,8
2008 / 2009	13	6,8
2009 / 2010	24	7,4
Totaal	70	7,0